Eduskunta
Hallintovaliokunta

Viite: Hallintovaliokunta keskiviikko 14.11.2018 klo 11:40 / HE 138/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

ASIANTUNTIJALAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI PELASTUSLAIN MUUTTAMISESTA JA VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA SEKÄ ERÄIKSI MUIKSI LAEIKSI ANNETUN HALLITUKSEN ESITYKSEN (HE 18/2018 VP) TÄYDENTÄMISESTÄ

Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry - Finlands Avtalsbrandkårers Förbund rf (SSPL) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää Hallintovaliokunnalle asiantuntijalausuntonaan seuraavaa:

Nähdäksemme tämä lainmuutos samoin kuin sen kohteena oleva HE 18/2018 vp on pikaisella aikataululla toteutettu voimassa olevan pelastuslain tiettyjen yksityiskohtien hienosäätö, joka mm. mahdollistaa sen, että vastuu öljyvahinkojen torjunnasta siirtyy ympäristöministeriöstä sisäministeriölle. Sopimuspalokuntien toiminnalle lakiehdotukset eivät sisällä uusia tehtäviä, koska sopimuspalokunnat jo nykyisellään muodostavat pelastuslaitosten suorittaman öljyvahinkojen torjunnan alkutoimenpiteiden keskeisen henkilöstöresurssin. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä muistuttaa myös siitä, että sopimuspalokunnat ovat nimenomaan nopean toiminnan resurssi, ja että öljyntorjunnan pitkäkestoiset tilanteet on rakennettava toisenlaisten resurssien varaan.

Nykyiseen pelastuslakiin tulee kuitenkin vielä muutoksen jälkeenkin sisältymään joitakin rakenteellisia puutteita, jotka ovat omiaan hankaloittamaan käytännön sopimuspalokuntatoimintaa ja vaarantamaan sen jatkuvuutta, joten pelastuslainsäädäntö kaipaa vielä perusteellisemman ja paremmalla ajalla tehtävän uudistuksen. Siitä emme tässä yhteydessä vielä lausu sen yksityiskohtaisemmin, lukuun ottamatta yhtä seikkaa, joka on omiaan ainoastaan lisäämään myöhempää muutostarvetta. Koska kyseinen ongelma kätkeytyy myös nyt pelastuslakiin uutena esitettävään määritelmäpykälään 2 a § esitämme tässä vaiheessa seuraavaa:

Pykälän 2 a § (Määritelmät) kohta 5) (”sopimuspalokunnalla tarkoitetaan…”) samoin kuin kyseisen kohdan perustelut tulee kokonaan poistaa lakiesityksestä. Mainitut kohdat ovat ainoastaan omiaan syventämään käytännön käsiteviidakkoa ja siten vaikeuttamaan pelastuslain perusteellisemman tarkistuksen tekemistä.

Ongelmasta huomautimme jo silloin, kun HE 18/2018 oli luonnos- ja lausuntovaiheessa, mutta jostain syystä virhe on jäänyt myös nyt käsiteltävään lainmuutosesitykseen, ja kaiken lisäksi on mainitun luonnos- ja lausuntovaiheen jälkeen vielä perusteluihin lisätty sellainen erityisen ongelmalliseksi muodostuva ”täsmennys” että sopimushenkilöstö ei ole palvelussuhteessa pelastuslaitokseen. Tämä

on omiaan vielä pahemmin sekoittamaan alalla vallitsevaa epäjohdonmukaisuutta. Ongelma kiteytyy seuraavaan:

Nykyisessä pelastuslaissa samoin kuin sen muutosesityksissä viljellään keinotekoista käsite-eroa, joka on jäänne siltä ajalta, kun pelastustoimi vielä oli kunkin kunnan yksin hoidettava. Näin ollen laissa puhutaan toisaalta ”sivutoimisista” ja toisaalta ”sopimushenkilöstöstä”. Käytännössä nämä henkilöt tekevät aivan saman työn aivan samoista lähtökohdista, toimijaryhmien ainoan eron ollessa siinä, että ensin mainittu henkilöstö on suoraan pelastuslaitoksen palkkaama (nk. henkilökohtaisen sopimuksen eli vanhan kunta-ajan mukaan ”puolivakinainen” palokunta), kun taas jälkimmäinen henkilöstöryhmä toimii yhteisösopimuksen puitteissa (eli taustalla palokuntayhdistys kuten VPK, liikelaitos tai muu yhteisö) mutta kuitenkin siten, että jos palkkaa maksetaan niin se tulee pelastuslaitoksen varoista. Nimenomaan tästä semanttisesta erosta on seurannut kaikenlaisia mahdolliseen työsuhteeseen tai sen olemattomuuteen liittyviä käytännön ongelmia, jotka oikeuslaitoksen mukaan on ”ratkaistava tapauskohtaisesti”. Tällainen on omiaan pahastikin heikentämään sopimuspalokuntalaisten oikeusturvaa, joten se on syytä korjata jo nyt.

Toteamme, että kyseinen muutos on jo toteutettu Pelastusopistoa koskevassa lainmuutosesityksessä, missä puhutaan yksinomaan ”sopimushenkilöstön” koulutuksesta, tarkoittaen molempia aikaisemmin mainittuja toimijaryhmiä. Toteamme vielä, että Pelastusopistoa koskeva lainmuutos on tervetullut parannus.

Muilta osin ei ole nyt huomautettavaa. Pelastuslain laajempaan muutostarpeeseen palaamme sopivassa tilanteessa.

Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry - Finlands Avtalsbrandkårers Förbund rf

Toiminnanjohtaja

Isto Kujala